

A landscape photograph of a rural field. The foreground is a large, golden-brown field of harvested crops, possibly corn or wheat, with some green grass at the bottom. In the middle ground, there are several farm buildings and a tractor. The background shows a line of trees and a sky with a rainbow arching across it. The overall scene is a typical Dutch rural landscape.

GROENMANIFEST VAN DRENTHE

Investeren in een vitaal platteland

GROENMANIFEST

VAN DRENTHE

Investeren in een vitaal platteland

Assen, 15 maart 2011

Groenmanifest van Drenthe

Investeren in een vitaal platteland

Aanleiding

Dit Groenmanifest Drenthe is opgesteld door de Drentse partners LTO Noord, Natuur en Milieufederatie Drenthe, Natuurmonumenten, Het Drentse Landschap en Staatsbosbeheer (hierna te noemen ondertekenaars). Het is een vervolg op, en nadere invulling van, het in juni 2010 ondertekende “Manifest natuur, landschap en economie in een vitaal platteland” dat door een groot aantal landelijke organisaties is ondertekend.

Op dit moment lijken landelijke bezuinigingen op de budgetten voor het landelijk gebied een onvermijdbaar gegeven. De ondertekenaars zien enerzijds de noodzaak tot bezuinigingen voor de rijksbegroting en hebben anderzijds zorgen over de weerslag daarvan op de vitaliteit van het landelijk gebied.

Tegen deze achtergrond zijn partijen vanuit hun eigen verantwoordelijk het overleg gestart. De uitkomsten daarvan zijn neergelegd in dit manifest.

Dit Groenmanifest gaat over het beleid met betrekking tot natuur en de economische ontwikkeling van met name landbouw op het platteland. Het gezamenlijke doel is ontwikkelingsruimte voor een robuuste en duurzame landbouw, hoge biodiversiteit, een goed functionerende EHS en leefomgevingskwaliteit in een vitaal platteland. Het gaat dan onder andere om de realisatie van de EHS, waaronder de aanwijzing en het beheer van de Natura 2000-gebieden, de Kaderrichtlijn Water en het ontwikkelingsperspectief van de landbouw.

Ook als de financiële middelen van de overheid schaars(er) worden dient samenwerking voorop te staan. De insteek van de ondertekenaars blijft dan ook verschillen te overbruggen en polarisatie te vermijden. Voor een vitaal platteland is ontwikkeling en samenwerking uiterst noodzakelijk. Voor de realisatie van de verschillende doelen blijft de integrale gebiedsbenadering van belang. Als partners in de groene ruimte hebben natuur en landbouw belang bij elkaar.

Voor de ondertekenaars is dit Groenmanifest de basis voor samenwerking en gezamenlijke ambities in de toekomst. Zij zijn van mening dat voor de uitwerking van dit Manifest nadere afspraken nodig zijn en dat daarvoor een aantal criteria moet worden opgesteld. Zowel voor de nadere

uitwerking van het onderdeel EHS als voor het onderdeel ammoniak is daartoe in een afzonderlijk uitwerkingsdocument een aanzet gegeven. De wens is om op basis van die documenten de uitwerking verder ter hand te nemen in nauwe samenwerking met de provincie Drenthe, de waterschappen en overige gebiedspartners in deze provincie.

1. Basis

Zowel voor landbouw als natuur liggen er grote gemeenschappelijke en afzonderlijke belangen in voldoende middelen voor het platteland. Daarbij gaat het om een goed functionerende agrarische sector en behoud en ontwikkeling van natuurwaarden in Drenthe. Eerder is in dit kader samen met de provincie overeenstemming bereikt over het streven naar een robuuste landbouw en een robuuste natuur. Het ruimtelijke beleid dient ondersteunend te zijn voor het bereiken van de doelen voor beide sectoren.

Voor de landbouwbedrijven in de omgeving van Natura 2000 gebieden dienen (ontwikkelings-) perspectieven te worden geboden. Tegelijk staat dat nu in specifieke gevallen het bereiken van de natuurdoelen soms in de weg.

De ondertekenaars willen dit soort patstellingen doorbreken en de komende tijd samen verder inhoud geven aan een positieve gebiedsontwikkeling rondom de Natura 2000 gebieden die uitgaat van kansen en mogelijkheden.

In dit Manifest hebben ondertekenaars vooral afspraken gemaakt over de EHS en de ammoniak-problematiek. De EHS is voor het bereiken van de natuurdoelen een kwalitatief goed inhoudelijk concept. Gezien de landelijke ontwikkelingen is een effectieve en geconcentreerde inzet van de middelen voor het natuurbeleid van belang. Daarbij is een belangrijk doel om uiteindelijk een dusdanige begrenzing van de EHS te realiseren dat landbouw en natuur elkaar wederzijds niet dan wel zo weinig mogelijk beïnvloeden en elkaar zoveel mogelijk versterken. Ook zijn de ondertekenaars van mening dat het natuurbeheer van gebieden buiten de EHS in de toekomst gewaarborgd moet blijven.

De huidige ingrijpende bezuinigingen op de ILG middelen voor de EHS zijn schadelijk voor het natuurbelang en indirect ook voor het landbouwbelang in Drenthe. Eén van de gevolgen is bijvoorbeeld dat de EHS niet op een goede manier kan worden afgerond, waardoor landbouwpercelen of -bedrijven die (inmiddels) ingeklemd liggen tussen natuurgebieden niet meer kunnen worden aangekocht of uitgeruild. Daarnaast gaat er enerzijds wel een schaduwwerking uit van de planologische EHS (Omgevingsvisie), maar zijn er anderzijds volstrekt onvoldoende middelen voor een snelle en doelmatige aankoop van betreffende percelen. Zowel landbouw als natuur hebben belang bij de inzet van instrumenten als landinrichting en kavelruil om daarmee de EHS te realiseren en de landbouwstructuur te verbeteren.

2. Groenmanifest van Drenthe

De ondertekenaars zijn van mening dat:

- a) voor een vitaal platteland, voldoende middelen en instrumenten (ILG) voor aankopen, inrichting en beheer, van groot belang zijn voor zowel robuuste natuur (EHS) als robuuste landbouw (landbouwstructuur-verbetering);
- b) het denkraam van de EHS overeind moet blijven om bestaande en nieuwe natuurgebieden af te ronden en met elkaar te verbinden tot een duurzaam functionerende ecologische hoofdstructuur met een dusdanige begrenzing van de EHS dat landbouw en natuur elkaar wederzijds niet beïnvloeden en zoveel mogelijk versterken.
- c) er voor Drenthe een (tijdelijke) oplossing moet komen voor aanpak van de ammoniakproblematiek in relatie tot Natura 2000 en het “vlot trekken” van de daarmee samenhangende vergunningverlening in het kader van de NB-wet;
- d) de opgaven zoals onder a, b en c genoemd, een collectieve verantwoordelijkheid zijn. Daarvoor zullen de ondertekenaars zich gezamenlijk sterk maken en zo nodig de overheid en maatschappij in de toekomst daarop aanspreken.

a. Vitaal platteland

De ondertekenaars vragen een stabiel en betrouwbaar overheidsbeleid waarbij continuïteit en zekerheid wordt geboden voor lange termijn doelen en investeringen. Partijen willen gezamenlijk bijdragen aan behoud en versterking van maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak voor plattelandsbeleid. Van Rijk en provincie vragen de ondertekenaars continuïteit in de inzet van instrumentarium voor transformatie, verandering, inrichting en beheer (ook in gebieden buiten de EHS) in het landelijk gebied. Dit met het oog op het belang van ontwikkelingsruimte voor een robuuste en duurzame landbouwstructuur, voldoende

biodiversiteit, een goed functionerende EHS en leefomgevingskwaliteit in een vitaal platteland.

b. EHS

Als het gaat over de EHS hebben ondertekenaars in het kader van de Omgevingsvisie samen met provincie Drenthe begin 2010 bestuurlijke overeenstemming bereikt om tot een robuustere natuur en EHS te komen met voordelen voor zowel landbouw als natuur. Daarbij is voor 2500 ha bestaande natuur de EHS status vervallen en zijn afspraken gemaakt over het robuuster maken van de natuur.

De Drentse EHS beslaat een oppervlakte van afgerond 73.300 hectare, waarvan 18.000 ha EHS nieuwe natuur (inclusief Robuuste Verbindingen).

Ondertekenaars zijn van mening, dat realisering van een duurzaam functionerende ecologische hoofdstructuur op aangepaste wijze vorm gegeven dient te worden. Een belangrijk doel en uitgangspunt is daarbij te komen tot een dusdanige begrenzing van de EHS dat landbouw en natuur elkaar wederzijds niet dan wel zo weinig mogelijk beïnvloeden en zoveel mogelijk versterken.

Zij stellen een aanpak langs drie sporen voor:

- 1) Een langere termijn nemen om de doelen te realiseren
- 2) De EHS te herbegrenzen
- 3) Koppeling en benutting van andere doelen en daarmee samenhangende middelen

Ad 1) Langere termijn

Ondertekenaars zijn van mening dat mede gelet op de Europese Verplichtingen voor Natura 2000 en Kader Richtlijn Water de realisatie van een deel van de EHS ook in de periode 2018-2027 kan plaatsvinden. Daarbij worden afspraken gemaakt over onder andere het voorkomen van de planologische schaduwwerking voor de landbouw.

Ad 2) Taakstelling en herbegrenzing

Ondertekenaars gaan uit van een aangepaste taakstelling EHS nieuwe natuur in Drenthe: van 18.000 ha naar 15.500 ha. Daarvan zijn 10.000 ha gerealiseerd en zijn voor 2000 ha juridisch en/of bestuurlijke verplichtingen aangegaan. Ondertekenaars willen de resterende 3500 ha in de periode 2011-2027 realiseren.

In het uitwerkingsdocument EHS, stellen de ondertekenaars voor een herbegrenzing nader uit te werken met onderstaand resultaat:

- Realisatie van 1500 ha in de periode tot 2018
- Realisatie van 2000 ha tussen 2018 -2027
- Verlagen van de opgave EHS nieuwe natuur van 18.000 ha tot 15.500 ha door het schrappen van een oppervlakte van 2500 ha.

- Gronden die niet in de begrensde EHS nieuwe natuur zijn opgenomen worden van de EHS kaart gehaald.

Het Rijk heeft in het najaar 2010 aangegeven geen geld meer beschikbaar te stellen voor de Robuuste Verbindingen. In Drenthe zijn de Robuuste verbindingen van Noord Drenthe en de Hunze al in een vergevorderd stadium van uitvoering.

Ondertekenaars zijn –op grond van deze gegevens– van mening dat de Robuuste verbindingen in Noord Drenthe en de Hunze als te realiseren moeten worden beschouwd en de plannen voor robuuste verbindingen bij Zuidwolde en de Wapserveense Aa als te schrappen. Ondertekenaars onderzoeken op korte termijn bij Zuidwolde de mogelijkheden voor een ecologische verbindingzone (in plaats van een robuuste). Dit geheel zal nog nader en zorgvuldig worden uitgewerkt.

Ad 3) Koppeling

Ondertekenaars zien bovenstaande als een collectieve verantwoordelijkheid en spreken gezamenlijk overheid en maatschappij in collectief verband aan op financierbaarheid door koppelingen te vragen met andere beleidsdoelen en het bepleiten van middelen van Europa, Rijk, provincie Drenthe en derden (o.a. waterschappen). Als aanvullende financiering kan daarnaast worden gedacht aan middelen KRW, Klimaatgelden, TOP-verdrogingsgelden en door natuurcompensatie te realiseren binnen de EHS.

c. Ammoniak: Beleidskader Stikstof Natura 2000

Op hoofdlijnen is overeenstemming bereikt over een (tijdelijk) beleidskader Stikstof Natura 2000 Drenthe.

De hoofddoelen zijn:

- voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor de landbouw;
- het verlagen van stikstofdepositieniveaus ten behoeve van de voor de natuur gewenste stikstof-depositieniveaus.

Voor dit kader zijn de hoofddoelen met betrekking tot het verlagen van de totale depositie in Drenthe identiek aan het eerder in 2010 besproken kader.

Met een set aan afspraken over het bestaand gebruik, de nadere invulling van de drempelwaarde, de spelregels voor een groep bedrijven boven de piekwaarde en de spelregels voor de groep bedrijven tussen drempel- en piekwaarde willen de ondertekenaars de impasse doorbreken. Dit afsprakenkader dient als basis voor de nadere uitwerking van een provinciaal beleidskader Stikstof Drenthe waartoe in een afzonderlijk uitwerkingsdocument een aanzet is gegeven.

d. Collectieve verantwoordelijkheid en slotbepalingen

- De ondertekenaars beschouwen de opgaven in dit Groenmanifest Drenthe als een collectieve verantwoordelijkheid. Daarvoor zullen zij zich gezamenlijk sterk maken en zo nodig overheid en maatschappij in de toekomst daarop aanspreken.
- Oppervlakten, zoals die onder de paragrafen over de EHS zijn genoemd, zijn geformuleerd op basis van de huidige inzichten en zijn afgerond tot hele getallen.
- Voor alle onder de ammoniakparagrafen genoemde opties geldt dat het geheel nog juridisch nader ingevuld en getoetst moet worden.

Assen, 15 maart 2011

LTO Noord

Natuur- en
Milieufederatie
Drenthe

Het Drentse
Landschap

Natuurmonumenten

Staatsbosbeheer

A. Steenberg
Interim voorzitter

R. Hoekstra
Directeur

E. van der Bilt
Directeur

W. Alblas
Regiodirecteur

H. Sieben
Regiodirecteur

Groenmanifest van Drenthe

Investeren in een vitaal platteland

Uitwerkingsdocument EHS

De met provincie en andere gebiedspartners op te pakken nadere uitwerking van het Groenmanifest voor het onderdeel EHS

EHS

In 2010 is in het kader van de Omgevingsvisie Drenthe 2.500 hectare van de bestaande natuur onttrokken aan de EHS-status waarbij afspraken zijn gemaakt over het robuuster maken van de natuur. De Drentse EHS zoals die is opgenomen in de recente Omgevingsvisie kwam daarmee in totaal op afgerond 73.300 hectare, waarvan 18.000 ha EHS nieuwe natuur (inclusief Robuuste Verbindingen).

Landelijke bezuinigingen op de budgetten voor het landelijk gebied lijken een onvermijdbaar gegeven. Partijen zien enerzijds de noodzaak tot bezuinigingen voor de rijksbegroting en hebben anderzijds zorgen over de weerslag daarvan op de vitaliteit van het landelijk gebied.

Het Rijk heeft aangegeven drastisch te willen bezuinigen op de EHS en aangegeven geen geld meer beschikbaar te stellen voor de Robuuste Verbindingen. Partijen hebben zich tegen deze omstandigheden gebogen over de vraag welke aanpak en invulling zij voor de Drentse EHS gezamenlijk gewenst vinden.

Dit geheel heeft geleid tot een aanpak en akkoord tussen de groene organisaties over drie categorieën;

- i. Categorie 1: in verband met geconcentreerdere inzet van middelen te laten vervallen delen van de huidige EHS nieuwe natuur. Dit betreft 2500 hectare nieuwe natuur.
- ii. Categorie 2: voor 2018 te realiseren EHS nieuwe natuur. Dit betreft 1500 hectare.
- iii. Categorie 3: na 2018 te begrenzen en te realiseren, maar thans als bestuurlijke reservering zonder schaduwwerking op te nemen. Dit betreft 2000 hectare.

i. Herijking EHS

Ondertekenaars beschouwen de voornemens van het Rijk met betrekking tot het schrappen van de Robuuste verbindingen in Zuidwolde en Wapserveense Aa als gegeven en zijn van daaruit nagegaan welke delen van de EHS een lagere prioriteit hebben in het licht van een gewenste geconcentreerdere inzet van middelen.

Mede op basis hiervan zullen de ondertekenaars aan de provincie voorstellen om 2.500 hectare EHS nieuwe natuur te schrappen. Daarmee gaat de ambitie EHS nieuwe natuur in Drenthe omlaag van 18.000 ha naar 15.500 ha.

Ondertekenaars zijn van mening dat dit ook planologisch vertaald dient te worden hetgeen inhoudt, dat deze 2.500 ha vanaf 2011 niet meer op kaart 2a Kernkwaliteit van de Omgevingsvisie, de kaart concretisering EHS van de Verordening en de EHS kaart van het Natuurbeheerplan moet staan.

De te schrappen 2.500 ha EHS nieuwe natuur wordt via een “maatwerk-uitwerking” gezocht op basis van onder andere de volgende criteria:

- o Percelen EHS nieuwe natuur die onvoldoende bijdragen aan ecosysteem en robuuste natuur of andersom een robuuste landbouwstructuur in de weg staan;
- o Plannen van toedeling: percelen EHS nieuwe natuur die in recente plannen van toedeling in het kader van landinrichting niet zijn toebedeeld aan NB-organisaties of BBL;
- o Robuuste verbindingen: percelen EHS nieuwe natuur die met name in het kader van robuuste verbindingen Zuidwolde en Wapserveense Aa zijn begrensd of gereserveerd.

Ondertekenaars onderzoeken bij Zuidwolde op korte termijn de mogelijkheden voor een ecologische verbindingszone (in plaats van een robuuste). Dit geheel zal nog nader en zorgvuldig worden uitgewerkt.

Van de bijgestelde restant-taakstelling nieuwe natuur van 15.500 ha is inmiddels 10.000 ha gerealiseerd en in eigendom bij de terreinbeherende organisaties dan wel in eigendom en beheer bij particulieren. Daarmee resteert een opgave voor EHS nieuwe natuur in Drenthe van in totaal 5.500 ha. Van deze resterende opgave zijn voor 2.000 ha inmiddels (peildatum 20-10-2010) juridisch en/of bestuurlijk verplichtingen aangegaan. Dit betreft de “pijplijn” van diverse aankopen in de EHS, de realisatie van EHS via toedeling in enkele landinrichtingsprojecten en de aangeane verplichtingen voor Particulier Beheer.

Ondertekenaars zijn van mening dat de hieraan verbonden en aangegane verplichtingen door de overheid onverkort nagekomen dienen te worden.

Ten slotte resteert een opgave van 3.500 ha. In het kader van dit manifest is overeengekomen deze opgave onder te verdelen in realisatie vóór 2018 en realisatie na 2018.

ii. Te realiseren opgave tot 2018

In de periode tot 2018 willen de ondertekenaars circa 1.500 hectare EHS nieuwe natuur realiseren. Daarvoor wordt een ruimere begrenzing (zoekgebied) met een oppervlakte van 2.500 ha (prioritaire gebieden) aangewezen die in de loop van 2011 in overleg met Provincie worden verwerkt in een nadere harde begrenzing tot op perceelsniveau. Prioritaire gebieden zijn vooral die gebieden waar:

- o agrarische percelen een obstakel vormen voor een kwalitatief goede inrichting (o.a. waterhuishouding) ten behoeve van natuur.
- o zich enkele resterende landbouwpercelen of bedrijven bevinden zonder ontwikkelingsruimte, die een robuuste natuur in de weg staan;
- o zich veel planologische schaduwwerking voordoet bij een onvoltooide EHS.
- o EHS doelen kunnen worden gecombineerd met andere doelen, waarbij met name gedacht moet worden aan de waterdoelstellingen in de beekdalen en de Natura 2000-gebieden.

De ondertekenaars spreken overheid en maatschappij in collectief verband aan op financierbaarheid door koppelingen te vragen met andere beleidsdoelen en het bepleiten van middelen van Europa, Rijk, provincie Drenthe en derden (o.a. waterschappen). Eigen geld van provincie is van belang om daarmee blijvend een beroep te doen op de EU-middelen (POP), waarvoor immers cofinanciering nodig is. Als aanvullende financiering kan daarnaast worden gedacht aan middelen KRW, Klimaatgelden, TOP-verdrogingsgelden en aan het binnen de EHS compenseren van ingrepen in natuur en landschap buiten de EHS. Daarnaast worden de agrarische gronden in bezit van terreinbeheerders en BBL buiten de herijkte EHS actief ingezet als ruilgrond ten behoeve van het realiseren van de

EHS. Tegelijkertijd worden de mogelijkheden voor Agrarisch Natuurbeheer en Particulier Beheer optimaal benut.

Deze aanpak dient ook planologisch vertaald te worden. Als uitwerking stellen de ondertekenaars voor om in 2011, kaart 2a Kernkwaliteit van de Omgevingsvisie, de kaart concretisering EHS van de Verordening en de EHS kaart van het Natuurbeheerplan dusdanig aan te passen dat daarop naast de bestaande en reeds verplichte EHS nieuwe natuur, genoemde 2.500 hectare EHS nieuwe natuur is aangegeven en begrensd. Hiervan is 1.500 hectare te realiseren voor 2018 en resteert 1.000 hectare zoekgebied. Rekening houdend met voorgaande 2 categorieën en onderstaande bestuurlijke reservering staat er eind 2011 nog 14.500 hectare op kaart als EHS nieuwe natuur in plaats van de huidige 18.000 hectare.

iii. Bestuurlijke reservering 2018 – 2027

Uitgaande van 1500 ha realisatie voor 2018 resteert er ten slotte in 2018 de 1.000 hectare EHS nieuwe natuur als bestuurlijke reservering. En daarnaast nog 1.000 hectare van de in 2011 aangegeven en begrensde EHS nieuwe natuur (zoekgebied).

De ondertekenaars stellen de provincie voor om de genoemde bestuurlijke reservering in 2011 vast te leggen in een beschrijving van deelgebieden op basis van vooraf bepaalde criteria en pas in 2017 in overleg tussen provincie en ondertekenaars op kaart te begrenzen. Indien de provincie hiermee instemt staat de bestuurlijke reservering van 1.000 hectare tot 2017 dus wel beschreven en gekwantificeerd, maar worden niet opgenomen op kaart 2a Kernkwaliteit van de Omgevingsvisie evenmin op de kaart concretisering EHS van de Verordening en ook niet in de begrensde EHS in het Natuurbeheerplan. Daardoor wordt de schaduwwerking voorkomen. Door de ondertekenaars wordt er anderzijds bij overheden wel op gewezen dat voor de bestuurlijke reservering er na 2018 beheervergoedingen nodig zijn, ook al staan ze in 2011 (nog) niet op de Natuurbeheerplankaart.

Tegelijkertijd onderschrijven de ondertekenaars het belang dat voor de beschreven gebieden voorkomen moet worden dat nieuwe functies (niet zijnde landbouw of natuur) zich vestigen die de bestaande dan wel gewenste ontwikkelingen op termijn in de weg kunnen staan. Over zo'n beleid treden ondertekenaars in overleg met de provincie.

In 2017 worden wat de kaarten betreft dezelfde stappen gezet als in 2011: als uitwerking wordt dan een nieuwe kaart gemaakt van de EHS, waarop in zijn totaliteit de EHS nieuwe natuur van 15.500 hectare is aangegeven en begrensd. Deze EHS nieuwe natuur wordt samen met EHS bestaande natuur opgenomen en (dus beschermd) in de Provinciale verordening en het Natuurbeheerplan. De ondertekenaars spreken overheid en maatschappij ook na 2018 in collectief verband aan op financierbaarheid door koppelingen te vragen met andere beleidsdoelen en het

bepleiten van middelen van Europa, Rijk, provincie Drenthe en derden (o.a. waterschappen).

Assen, 15 maart 2011				
LTO Noord	Natuur- en Milieufederatie Drenthe	Het Drentse Landschap	Natuurmonumenten	Staatsbosbeheer
A. Steenberg Interim voorzitter	R. Hoekstra Directeur	E. van der Bilt Directeur	W. Alblas Regiodirecteur	H. Sieben Regiodirecteur

Groenmanifest van Drenthe

Investeren in een vitaal platteland

Uitwerkingsdocument ammoniak

De met provincie en andere gebiedspartners op te pakken nadere uitwerking van het Groenmanifest voor het onderdeel ammoniak

Beleidskader Stikstof Drenthe

Hoofdpijnen van overeenstemming

Uitgangspunten

- We gaan als sectoren uit van de twee primaire hoofddoelen: voldoende ontwikkelings-mogelijkheden voor de landbouw en het verlagen van stikstofdepositieniveaus ten behoeve van voor de natuur gewenste stikstofdepositieniveaus. Het ambitieniveau over drie beheerplan-perioden bedraagt daarbij een verlaging van de totale depositie in Drenthe met 20% (respectievelijk 4%, 8% en 8%).
  - De Drentse landbouw levert hieraan de bijdragen die redelijkerwijs van de sector verwacht mogen worden maar wordt niet afgerekend op of extra aangeslagen voor mogelijke tekortkomingen in inspanningen van andere sectoren c.q. emissies van buiten de provincie.
  - We streven ernaar om het natuurbelang zo optimaal mogelijk te laten aansluiten bij de agrarische bedrijfsbelangen door het verminderen van de stikstofbelasting op de Natura 2000 gebieden te combineren met het zo effectief en efficiënt mogelijk benutten van mineralen.
  - Verder streven we - binnen de door de overheid gegeven wettelijke kaders - naar een zo helder, transparant en stimulerend mogelijk beleidskader dat voor de natuur en landbouw zoveel mogelijk uitzicht en zekerheden biedt voor het behalen van de gebiedsdoelen.
  - Eenvoud in spelregels en het uitdagen van ambitieuze ondernemers zijn hierbij belangrijke thema's.
  - We gaan de komende tijd samen verder inhoud geven aan een positieve gebiedsontwikkeling rondom de Natura 2000 gebieden die uitgaat van kansen.
  - Dit geheel zien we als een gezamenlijke opgave en leidraad voor onze gezamenlijke inzet.
- Het beleidskader Stikstof Drenthe geldt tot de PAS in werking treedt. Op dat moment wordt het provinciale beleidskader op basis van de dan geldende kaders herijkt.
  - Dit document richt zich vooral op de melkveehouderij en bevat alleen voorgestelde beleidsuitwerking voor de eerste beheerplanperiode.
  - Uitgangspunt is dat dit beleidskader bijdraagt aan een neergaande lijn in de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. De tijdelijkheid van het beleidskader brengt met zich dat het geheel zich richt op een eerste stap. Of daarmee de instandhoudingsdoelen worden bereikt is op dit moment mede vanwege de onzekerheid over landelijke factoren - niet te duiden.
  - Het "hand aan de kraan-principe" wordt gehanteerd; indien blijkt dat er geen sprake is van een neergaande lijn dan wordt het beleidskader aangepast.
  - Het geheel moet rechtszeker en juridisch valide zijn.

Invulling

We hebben het in overleg met de provincie opgestelde concept 'raamwerk beleidskader' als basis en vertrekpunt genomen met daarin de volgende aanpassingen en aanvullingen:

1. Bestaand gebruik

De vergunde situatie op 1 februari 2009. De stikstofrechten die gekoppeld zijn aan loze vergunningen worden binnen een - met provincie en gemeenten vast te stellen termijn- opgespoord en ingetrokken (noot; het begrip loze vergunning wordt door het bevoegd gezag op basis van daarvoor bestaande kaders gedefinieerd).

2. Nieuwvestiging

Binnen een straal van 2 km van Natura 2000-gebieden is nieuwvestiging van veehouderijbedrijven niet toegestaan. Verplaatsingen van melkveehouderijbedrijven beschouwen we niet als nieuwvestiging en vragen een maatwerkbenadering.

3. Wijziging Drempelwaarde in combinatie met hand aan de kraan

We hanteren een drempelwaarde van 0,5% kritische depositiewaarde (kdw). Bedrijven kunnen tot aan de drempelwaarde 'vrij opvullen'. Om te voorkomen dat dit leidt tot een ongewenste toename van de depositie op gebiedsniveau wordt de groei van de bedrijven onder de drempelwaarde op provinciaal niveau gemonitord. Deze monitoring start in 2011. Hierbij hanteren we het hand aan de kraan principe.

Indien de groei van deze groep bedrijven de gestelde reductie/depositiedoelen in gevaar brengen wordt de drempelwaarde omlaag gebracht naar een niveau dat nodig is om het geheel weer passend te maken.

Op verzoek kunnen veehouderijbedrijven onder de drempelwaarde een ammoniakscan krijgen.

4. Piekwaarde

Bedrijven met een emissie groter dan 50% van de kdw worden beschouwd als piekbedrijf. Wij zien het als een collectieve verantwoordelijkheid om een oplossing voor deze bedrijven te vinden en maken ons gezamenlijk sterk voor flankerend beleid voor deze piekbedrijven.

Voor piekbedrijven geldt als uitgangspunt voor alle betrokkenen dat de emissie binnen 6 jaar (1e beheerplanperiode) moet worden teruggebracht tot onder deze waarde (50% kdw). Dit kan via reducerende maatregelen, verplaatsing of sanering. Op korte termijn worden de piekbedrijven individueel nader in beeld gebracht, waarbij het o.a. de vraag is of het een intensief veehouderijbedrijf dan wel een melkveehouderijbedrijf betreft en of er naast ammoniak nog andere opgaven (bv. water) spelen. In gevallen waar er de mogelijkheden voor reductie zeer beperkt zijn, kan het uitfasen van de rechten (een tijdelijke vergunning voor bepaalde tijd) mogelijk uitkomst bieden.

5. Melkveehouderijbedrijven tussen drempel- en piekwaarde

Alle veehouderijbedrijven tussen drempel- en piekwaarde krijgen een ammoniakscan aangeboden. Als follow up/vervolg op deze scan stimuleren we deze bedrijven tot deelname aan een project dat gericht is op verbetering van het mineralenmanagement. Voortzetten van het project duurzaam boer zou wenselijk zijn of in ieder geval initiatie van projecten die gericht zijn op de stikstofhuishouding. Wij vragen de provincie gezamenlijk een dergelijk project te ondersteunen en spannen ons gezamenlijk in om

actieve deelname van deze groep bedrijven aan dit project te stimuleren.

Bij melkveehouderijbedrijven die hun bedrijf willen uitbreiden wordt onderscheid gemaakt tussen twee typen bedrijven:

a) Type 1

De emissie van een melkveehouderijbedrijf mag tijdelijk (maximaal 6 jaar) toenemen, onder de voorwaarde dat aan de aanvraag en vergunning van de Nbwet-vergunning een bedrijfsplan is gekoppeld die waarborgt dat het bedrijf binnen 6 jaar een totale emissie van maximaal 90% van het oorspronkelijke emissieplafond bereikt. Het bedrijfsplan omvat een stappenplan waaruit duidelijk wordt op welk moment welke reductie wordt gerealiseerd. Emissiereductie kan door emissiebeperkende maatregelen en/of saldering. Ook kan het bedrijf zijn emissieplafond verhogen door middel van saldering (zie verder).

Indien de ondernemer binnen zijn emissieplafond blijft, en er geen sprake is van tijdelijke verhoging en zonder saldering, dan mag het bedrijf op zijn oorspronkelijke emissieplafond blijven.

b) Type 2

Dit is een bedrijf die in de bestaande situatie al een emissiewaarde per dierplaats van $\leq 7,5$ kg NH₃ per dierplaats bij beweiding en $\leq 8,6$ kg NH₃ per dierplaats bij permanent opstallen heeft. De emissie van een type 2-bedrijf mag tijdelijk (maximaal 6 jaar) toenemen, onder de voorwaarde dat de ondernemer bij de aanvraag van de Nbwet-vergunning een bedrijfsplan indient (gebaseerd op een ammoniakscan van het bedrijf) waaruit blijkt dat het bedrijf binnen 6 jaar terug is op het oorspronkelijke emissieplafond. Het bedrijfsplan omvat een stappenplan waaruit duidelijk wordt op welk moment welke reductie wordt gerealiseerd. Dit kan worden bereikt door emissiebeperkende maatregelen en saldering (zie verder).

6. Saldering

Structurele toename van de bedrijfsemissie is alleen mogelijk via (gebieds)saldering. Er wordt gesaldeerd op depositie, waarbij als voorwaarden geldt dat de totale depositie op het gebied niet mag toenemen en de depositie van het bedrijf onder de piekwaarde blijft. Bij saldering geldt verder de voorwaarde dat bij de aanvraag van de Nbwet-vergunning een bedrijfsplan wordt ingediend waaruit blijkt dat het bedrijf binnen 6 jaar een totale emissie van maximaal 90% van het na saldering ontstane emissieplafond bereikt. Het bedrijfsplan omvat een stappenplan waaruit duidelijk wordt op welk moment welke reductie wordt gerealiseerd.

7. Effectgerichte maatregelen/ inzet PAS middelen

De hierboven geschetste aanpak voor de eerste beheerplanperiode brengt met zich mee dat het heel wat jaren duurt voor de ammoniakdepositie op een niveau is dat bij de beoogde natuurkwaliteit past. Dit maakt het nodig dat er in de tussenliggende periode effectgerichte maatregelen worden getroffen, bijvoorbeeld in de sfeer van het verwijderen van stikstof uit het gebied of het treffen van anti-verdrogingsmaatregelen. Van gebied tot gebied moet worden nagegaan welke maatregelen mogelijk zijn, om de natuur door de periode met een te hoge depositie heen te helpen. De groene partijen maken zich er samen sterk voor dat er financiële middelen voor deze maatregelen beschikbaar komen, onder andere uit de in het regeerakkoord gereserveerde middelen voor de PAS.

8. Stimuleringsmaatregelen

Naast de ammoniakscan betreffen andere gewenste stimuleringsmaatregelen om de stikstofdepositie te verlagen faciliteiten voor bedrijfsverplaatsing, proefstallen en faciliteiten voor bovengenerieke maatregelen op bedrijfsniveau (o.a. Ruimte voor Ruimte).

9. Voorbehoud

Voor alle bovengenoemde opties geldt dat het geheel nog juridisch nader ingevuld en getoetst moet worden.

Assen, 15 maart 2011

LTO Noord

Natuur- en
Milieufederatie
Drenthe

Het Drentse
Landschap

Natuurmonumenten

Staatsbosbeheer

A. Steenberg
Interim voorzitter

R. Hoekstra
Directeur

E. van der Bilt
Directeur

W. Alblas
Regiodirecteur

H. Sieben
Regiodirecteur